

speeches have demonstrated similarities, differences, and the dynamics of the functioning of these units in the election speeches of US presidential candidates. The results differ not only in quantitative parameters but also in the way those lexical units function within the correspondent thematic clusters. Contextual analysis of terminological units has demonstrated the correlation between traditional values of every political party and current situation in the country.

Key words: content analysis, term, terminology, political discourse, quantitative analysis.

УДК 81'23 (=162.2 + 111)

Ольга Загородня

АНГЛОМОВНИЙ СКЛАДНИК АСОЦІАТИВНИХ ПОЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В КОНТЕКСТІ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Статтю присвячено аналізу англомовних реакцій, реакцій-англіцизмів та реакцій-іншомовних запозичень в асоціативних полях української суспільно-політичної лексики. Матеріалом дослідження слугують результати масового асоціативного експерименту (1000 осіб-інформантів), проведеного в Україні у 2013–2016 рр. Класифіковано іншомовні запозичення, розглянуто випадки англіцизмів в асоціативних полях української суспільно-політичної лексики. Проаналізовано англомовні вкраплення, визначено стратегії англомовного реагування респондентів на українські стимули як свідчення іншомовного, зокрема англомовного, впливу на свідомість українців. Виявлено, що в асоціативних полях української суспільно-політичної лексики наявні запозичення з грецької, латинської, німецької, французької, італійської, англійської мов, серед яких превалюють латинізми. Частка англіцизмів становить 0,5–5 % від усього обсягу іншомовних запозичень (1,86–16,19 %), частка англомовних вкраплень 0,31–3,26 % від обсягу асоціативного поля. В англомовному асоціюванні респонденти проявили семантичну, топонімічну, ремінісцентну, перекладну, транслітеровану, оцінну та фонетичну стратегії, з яких семантична і ремінісцентна були домінантними. Найпоширенішими англіцизмами визначено такі: *бізнес, бюджет, лідер, парламент, футбол* та ін. Присутність англіцизмів й англомовних вкраплень в асоціативних полях українських суспільно-політичних лексем засвідчує трансформаційний вплив англійської мови на мовну картину світу (тобто і свідомість) сучасної української молоді.

Ключові слова: суспільно-політична лексика, асоціативний експеримент, асоціативне поле, іншомовне запозичення, англіцизм, англомовні вкраплення.

Постановка наукової проблеми та її значення. Посилення сучасної тенденції орієнтування української спільноти на європейський простір, всеохопні процеси глобалізації та взаємодія мов і культур призводять до зміцнення потреби володіння англійською мовою, яка все тісніше вплітається в картину світу сучасної української молоді. Вплив англійської мови на українську засвідчують численні англіцизми, проявлені в українській писемній та усній комунікації, а також на системному мовному рівні. У зв'язку з цим постає питання про роль і місце англомовних елементів у психологічній структурі значення слів, яку формують асоціативні поля, міру присутності цих елементів на підсвідомому рівні у носіїв, а також потенціал трансформаційного впливу англомовної складової на формування значень лексичних одиниць.

Над дослідженням іншомовних запозичень працювали В. Д. Радчук, Н. Ф. Клименко, В. І. Критська, Ю. В. Романюк, М. Григоренко, О. А. Стишов та ін. Місцю англіцизмів в українській мові та англомовних вкраплень у художній літературі, публіцистиці та текстах реклами присвячено чимало наукових праць (В. Д. Радчук, Л. П. Крисін, Л. С. Козуб, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Л. Ф. Чернікова, С. В. Новоселдська, О. А. Стишов та ін.). Сьогодні, як зазначає Л. С. Козуб, англіцизми й американізми становлять 75 – 80 % усіх запозичень в українській мові, кількість їх із кожним роком зростає [8, с. 40]. Англіцизм розуміють як слово або зворот, запозичений з англійської мови [1, с. 18], американізм – як слово, мовний зворот, що відображають особливості англійської мови в США чи запозичені з американського варіанта англійської мови [там само, с. 15]. Оскільки сьогодні великий вплив на свідомість людей чинить реклама, актуальними є дослідження англіцизмів у рекламних текстах.

Наприклад, Л. С. Козуб говорить про велику кількість англійських назв в українській зовнішній рекламі закладів харчування, бізнес-центрів, банків, магазинів, аптек, салонів краси, юридичних і туристичних агенцій тощо, зазначає звичну подачу англомовних слоганів без перекладу [8, с. 41]. Особливості іншомовних елементів у контексті української і російської мов у функціонально-стилістичному аспекті на прикладах їх використання в ЗМІ розглянула Т. О. Лелека [9]. Особливу увагу приділяє дослідниця суспільно-політичній та економічній лексиці (*імпичмент, саміт, дефолт, корпорація* тощо). Певною мірою досліджені англіцизми в публіцистиці. Це роботи Г. А. Мудренко (іншомовні вкраплення на сторінках ділових журналів), М. Навальної (варваризми у мас-медійних текстах), Р. Й. Вишнівського, Л. П. Терлецької (англомовні запозичення у сфері ІТ), Т. С. Майструк (безпідставність уживання англіцизмів у публіцистиці) та ін. Є праці, у яких проаналізовано вплив англіцизмів на сленг [10; 2, с. 132]. Вплив англіцизмів на українську мову настільки значний, що призвів до появи такого явища, як Runglish – «рунгліш», яким називають увесь процес змішування української / російської та англійської мов [20–21]. У зв'язку з процесами глобалізації англійська мова спричинює зміни в картині світу не тільки українців, а й інших народів [4; 7; 9; 22].

З огляду на таку популярність англомовних одиниць в українській мові й мовленні, вартим уваги є дослідження проникнення англіцизмів та англомовних вкраплень у психолінгвістичну структуру значення українських мовних одиниць, оскільки психолінгвістична (асоціативна) структура слова, за О. О. Залевською, є інструментом виходу на картину світу [25, с. 279], і асоціативні поля відображають підсвідомі мовні структури людини, колективу, нації.

Мета статті – проаналізувати англомовні вкраплення й англіцизми в структурних елементах асоціативних полів української суспільно-політичної лексики на тлі інших іншомовних запозичень у цих асоціативних структурах.

Методи і методики дослідження. У дослідженні використано такі методи, як вільний асоціативний експеримент (ВАЕ), метод класифікації та процедура статистичних підрахунків. Матеріалом для аналізу місця іншомовних запозичень, у тому числі англіцизмів та англійських вкраплень, у психолінгвістичній (асоціативній) структурі значення слів слугували 100 асоціативних полів (АП) української суспільно-політичної лексики (стимули *армія, ресурси, президент, депутат, революція* тощо [24]), отриманих за допомогою масового вільного асоціативного експерименту (ВАЕ). ВАЕ був проведений у 2013 – 2016 рр. у 12 регіонах України (Київ, Львів, Одеса, Житомир, Вінниця, Івано-Франківськ, Переяслав-Хмельницький та ін.) з 1000 респондентів – студентами вищих закладів освіти. Суспільно-політичну лексику розуміємо, за І. В. Холявко, неоднорідну за складом макроструктуру одиниць різного походження, спрямованих ідеологічно та спеціалізованих лексично, семантично і фразеологічно для вираження понять із галузі суспільного, політичного, соціального, економічного, морально-етичного життя соціуму [6, с. 5].

Результати та дискусії. Аналіз 100 асоціативних полів української суспільно-політичної лексики довів, що в них міститься певна кількість іншомовних запозичень, частка яких варіюється від стимулу до стимулу і становить від 1,86 % (наприклад, у стимулу ВЛАДА) до 16,19 % (наприклад, у стимулу МОБІЛЬНІСТЬ) від загального обсягу асоціативного поля. Реакції-іншомовні запозичення зафіксовано на всіх структурних рівнях асоціативних полів: у ядрі (Я), на ближній периферії (БП) і дальній периферії (ДП) (терміни Й. А. Стерніна [19, с. 86]), при цьому дальня периферія містить найбільшу кількість різних іншомовних запозичень. За країною походження виявлено слова-реакції, запозичені з латинської, грецької, французької, німецької, італійської та англійської мов, серед яких превалюють латинізми. Цей факт проілюструємо асоціативними зв'язками «стимул – реакція» (індекс біля слова-реакції позначає яскравість реакції (Й. А. Стернін), яка висвітлює частотність слововживання певної реакції під час експерименту), що містять запозичення:

1) з грецької (тут і далі спираємось на Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука [12]): *МОБІЛЬНІСТЬ* – динаміка 0,009 (БП), *ГРОМАДЯНИН* – патріот 0,022 (БП), *ГРОМАДЯНСЬКИЙ ОБОВ'ЯЗОК* – патріотизм 0,022 (БП), *ДЕМОКРАТІЯ* – процедура

0,002 (ДП), ПРАПОР – символіка 0,016 (БП), символ країни 0,007(БП), символ держави 0,007 (БП), РЕСУРСИ – екологія 0,003 (ДП), ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – демократія 0,003 (ДП), РАБСТВО – демократія 0,005 (ДП), ПЕРЕГОВОРИ – телефон 0,005, ОБМІН – телефонами 0,005, ГАРАНТІЯ – телефон 0,016 (БП), ДОБРОСУСІДСТВО – гармонія 0,003 (ДП) тощо;

2) з латинської: ЗАКОН – конституція 0,045(Я), ДОГОВІР – контракт 0,025 (Я), ГОЛОСУВАТИ – кандидат 0,007 (БП), кандидати 0,002 (ДП), президент 0,007 (БП), корупція 0,002 (ДП); ДЕРЖАВА – територія 0,009 (БП), КОНСТИТУЦІЯ – кодекс 0,002 (ДП), КРАЇНА – територія 0,023(БП), НАЦІЯ – патріоти 0,007 (ДП), ПАРЛАМЕНТ – депутати 0,029 (БП), СУСПІЛЬСТВО – нація 0,031(БП), СЕПАРАТИЗМ – анексія тощо;

3) з італійської: КОНКУРЕНЦІЯ – кар’єра 0,003 (ДП) тощо;

4) з французької: ЗАХИСТ – армія 0,047 (Я), ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА – волонтер 0,030 (Я), волонтери 0,021(БП); РАСИЗМ – негри 0,069 (Я), негр 0,047(Я), нігер 0,025 (БП), (рос.) негры 0,009(БП); МІТИНГ – революція 0,034 (БП), ДЕПУТАТ – директор 0,005 (ДП), ЖИТТЯ – шанс 0,005 (ДП), ПЕРЕГОВОРИ – реформа 0,005 (ДП), ПАРТНЕРСТВО – компанія 0,005 (ДП), БЕЗПЕЧНІ ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ – контроль 0,003 (ДП), ВІДДАНІСТЬ – ідеалам 0,003 (ДП), ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – віза 0,021(БП), візи 0,003 (ДП), БЮДЖЕТ – фінанси 0,006 (ДП), БАГАТСТВО – революція 0,003 (ДП), ДЕРЖАВА – гарант 0,002 (ДП) тощо;

5) з німецької: МІЖНАРОДНИЙ – банк 0,029 (БП), ДОГОВІР – банк 0,003 (ДП), ДЕРЖАВА – суверенітет 0,004 (ДП), ЗАКОН – суверенітет 0,002 (ДП), МІЖНАРОДНИЙ – університет 0,005 (ДП), КОНКУРЕНЦІЯ – пріоритет 0,003 (ДП) тощо;

6) з англійської: ОБМІН – бартер 0,071(Я); ПАРТНЕРСТВО – бізнес 0,063 (Я), бізнес-ідея 0,005 (ДП), 005, лідерство 0,005 (ДП); УРЯД – парламент 0,042(БП), патріоти-бізнесмени 0,002 (ДП), бюджет 0,002 (ДП); ПЕРЕГОВОРИ – бізнес 0,015 (БП); НАЦІОНАЛЬНИЙ – парк 0,009 (БП), бюджет 0,005 (ДП); БОРОТЬБА – бокс 0,023(Я), спорт 0,009 (БП), кикбоксинг 0,005(ДП), батл 0,005 (ДП), футбол 0,005 (ДП); СТАБІЛЬНІСТЬ – долар 0,010 (БП), ПАРЛАМЕНТ – бізнес 0,002 (ДП); ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ – лідер 0,005 (ДП), парламент 0,002 (ДП); ПРЕМ’ЄР – МІНІСТР – не лідер 0,002 (ДП), СЕПАРАТИЗМ – бізнес 0,002 (ДП), РЕСУРСИ – інтернет 0,006 (ДП), ДОГОВІР – бізнес 0,003 (ДП), долари 0,003 (ДП), БАГАТСТВО – бізнес 0,003 (ДП), долари 0,003 (ДП), ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – супер 0,003 (ДП), БЕЗПЕКА – комфорт 0,003 (ДП), ВІДДАНІСТЬ – лідерство 0,003 (ДП), ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА – секунд 0,006 (ДП), секунд-хенд 0,003 (ДП); УМОВИ ЖИТТЯ – комфорт 0,022 (БП), екстрім 0,003 (ДП); БЕЗПЕЧНІ ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ – супермаркет 0,003 (ДП); ГАРАНТІЯ – сервісний центр 0,003 (ДП), чек 0,003 (ДП); СУСПІЛЬНИЙ – фонд 0,003 (ДП), ЗАХИСТ – футбол 0,005 (ДП); ІНВЕСТИЦІЇ – бізнес 0,029 (БП), офшори 0,005 (ДП), бюджет 0,005 (ДП), інвестор 0,005 (ДП), супер 0,005 (ДП); РОЗВИТОК – бізнес 0,005 (ДП), бізнесу 0,005(ДП); СУСІДИ – бартер 0,005, ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА – бюджет 0,005 (ДП), інтернет 0,005 (ДП), МІЖНАРОДНИЙ – фонд 0,024 (БП), саміт 0,005 (ДП), сервер 0,005 (ДП), футбол 0,005 (ДП), трансфер 0,005 (ДП); НАРОД – фольклор 0,005 (ДП), ЖИТТЯ – бумеранг 0,005 (ДП), ДЕПУТАТ – лідер 0,005 (ДП), ГРОМАДА – лідер 0,005 (ДП), ВЕРХОВНА РАДА – парламент 0,014 (БП), бізнесмени 0,005 (ДП), бізнес 0,005 (ДП); ВОЛОДІТИ – бартер 0,005(ДП), ПРЕЗИДЕНТ – лідер 0,024(БП), офшори 0,005(ДП), інаугурація 0,005 (ДП); МАЙДАН – мітинг 0,009 (БП); КОРУПЦІЯ – бізнес 0,005 (ДП), дауни 0,005 (ДП); УКРАЇНЕЦЬ – супер 0,005 (ДП), ДОБРОБУТ – бізнес 0,005(ДП), СПІВПРАЦЮВАТИ – корпорації 0,005 (ДП); КЕРУВАТИ – лідер 0,029 (БП), офіс 0,005(ДП), КОНФЛІКТ – футбол 0,005(ДП) тощо.

Більше прикладів іншомовних запозичень (у тому числі англіцизмів) задля кращого розуміння психолінгвістичного змісту українських суспільно-політичних одиниць-стимулів наведено в Табл.1:

Іншомовні запозичення в асоціативних полях української суспільно-політичної лексики

№ п/п	Лексема-стимул	Приклади іншомовних запозичень в АП	Частка іншомовних запозичень в АП
1	МОБІЛЬНІСТЬ (різних реакцій – 142)	БП: динаміка (грец.) 0,009; <i>інтернет (англ.) 0,009</i> ; ДП: комунікабельність (фр.) 0,006 (комунікативність (латин.) 0,003; комунікація (лат.) 0,003 (ДП)); стабільність (лат.) 0,006; ефективність (латин.) 0,006; мобільний (латин.) 0,006 (мобілка 0,003); <i>смайтфон (англ.) 0,006</i> ; ДП: <i>ноутбук (англ.) 0,003</i> ; реформа (фр.) 0,003; мотоцикл (фр.) 0,003; <i>туризм (англ.) 0,003</i> ; <i>айфончик (англ.) 0,003</i> ; телефони (грец.) 0,003; момент (лат.) 0,003; престижно (фр.) 0,003; оперативність (латин.) 0,003; <i>гаджети (англ.) 0,003</i> ; <i>девайси (англ.) 0,003</i> ; мінімалізм (латин.) 0,003; <i>час пік (англ.) 0,003</i>	16,19 %; англ.: 5,63 %
2	КОНКУРЕНЦІЯ (різних реакцій – 186)	БП: <i>бізнес (англ.) 0,028</i> ; компанії (фр.) 0,009 (компанія 0,003 (ДП)); ДП: конфлікт (латин.) 0,006; прогрес (латин.) 0,006; ліквідація (латин.) 0,006; норма (латин.) 0,003; <i>футбол (англ.) 0,003</i> ; кар'єра (італ.) 0,003; <i>фірма (англ.) 0,003</i> ((рос.) фірма 0,003); (рос.) <i>стресс (англ.) 0,003</i> ; партія (фр.) 0,003; студенти (латин.) 0,003; <i>супермен (англ.) 0,003</i> ; <i>лідер (англ.) 0,003</i> (лідерство 0,003); <i>офіс (англ.) 0,003</i> ; університет (нім.) 0,003; дві корпорації (латин.) 0,003; <i>спорт (англ.) 0,003</i> ; (рос.) популярність (латин.) 0,003; колеги (латин.) 0,003; пріоритет (нім.) 0,003; інтереси (латин.) 0,003	13,44 %; англ.: 4,30 %
3	ЕКОНОМІКА (різних реакцій – 256)	БП: криза (латин.) 0,031; <i>бюджет (англ.) 0,024</i> ; фінанси (фр.-латин.) 0,014 (фінансовий стан 0,002(ДП)); <i>дефолт (англ.) 0,012</i> ; стабільна (латин.) 0,012; <i>долар (англ.) 0,008</i> (долар 30 грн.0,002 (ДП)); <i>бізнес (англ.)0,006</i> ; ДП: інфляція (латин.) 0,004; капітал (нім.-латин.) 0,004; банкіри (нім.) 0,002; рента (фр.- латин.) 0,002; активи (латин.) 0,002; пасиви (італ., латин.) 0,002; підрахунок <i>бюджету (англ.) 0,002</i> ; (рос.) корупція (лат.) 0,002; прогрес (лат.) 0,002; баланс (латин.) 0,002; функціонування (латин.) 0,002; девальвація (латин.) 0,002	8,02 %; англ.: 1,95 %
4	ПКЕТУВАННЯ (різних реакцій – 235)	БП: <i>мітинг (англ.) 0,042</i> ; протест (нім.) 0,028; <i>страйк (англ.) 0,020</i> ; ДП: прояв позиції (латин.) 0,002; президент (латин.) 0,002; телефон (грец.) 0,002; транспаранти (фр.) 0,002; стандарт 0,002; акція	7,23 %; англ.: 1,27 %

		0,002 агітація 0,002 конфлікт (латин.) 0,002; (рос.) диллема (грец.) 0,002; <i>парламенту (англ.) 0,002</i> ; пакет 0,002; обласні адміністрації 0,002; сепаратизм 0,002; блокади 0,002	
5	ВИБОРИ (різних реакцій – 277)	БП: фальсифікація (латин.) 0,035; кандидати (латин.) 0,026 (кандидат 0,009 (БП), (рос.) кандидаты 0,004 (ДП)); корупція (латин.) 0,018; депутати (латин.) 0,018 (депутатів 0,004 (ДП)); агітація (латин.) 0,009; ДП: бюлетені (фр.) 0,004; партії (фр., латин.) 0,004; президентські (латин.) 0,004; <i>тендер (англ.) 0,002</i> ; легітимні (латин.) 0,002 (легітимний 0,002); сепаратизм (латин.) 0,002; фікція (латин.) 0,002	7,04 %; англ.: 0,36 %
6	РЕФОРМА (різних реакцій – 210)	БП: революція (фр.) 0,007; ДП: прогрес (латин.) 0,004; конституція (латин.) 0,004; документ (латин.) 0,004; історія (грец.) 0,004; масштабна (нім.) 0,002; ефективна (латин.) 0,002; механізм (грец.) 0,002; <i>рефрешер (англ.) 0,002</i> ; <i>лаги (англ.) 0,002</i> ; (рос.) коррекція (латин.) 0,002; <i>лайк (англ.) 0,002</i>	5,71 %; англ.: 1,42 %
7	ПОЛІТИКА (різних реакцій – 255)	БП: депутати (латин.) 0,016 (депутат 0,005 (ДП)); корупція (латин.) 0,007 (корупціонери 0,002 (ДП)); ДП: <i>парламент (англ.) 0,005</i> ; партія (лат., фр.) 0,005 (партії 0,002); <i>мітинг (англ.) 0,002</i> ; імітація (латин.) 0,002; інтриги (фр., латин.) 0,002; телевізор(грец.), новини 0,002; маразм 0,002; актори 0,002; перспективи (фр.) 0,002	5,49 %; англ.: 0,78 %
8	ЛІДЕР (різних реакцій – 255)	Я: президент (латин.) 0,054; БП: партії (фр., латин.) 0,022 (партія 0,020); група (нім.) 0,009; компанія 0,007; авторитет (нім.) 0,007; ДП: <i>менеджмент (англ.) 0,004</i> ; персона (лат.) 0,002; <i>бізнесмен (англ.) 0,002</i> ; директор (фр.) 0,002; патріот (грец.) 0,002; націоналіст 0,002; <i>чемпіон (англ.) 0,002</i> ; <i>перфекціоніст (англ.) 0,002</i>	5,49 %; англ.: 1,56 %
9	ПАТРІОТ (різних реакцій – 256)	БП: націоналіст (фр.) 0,015 (нація (лат.) 0,004 (ДП); (рос.) нация 0,002 (ДП)); ДП: культура (лат.) 0,004; атрибут (латин.) 0,004; <i>футбол (англ.) 0,002</i> ; ідеаліст (фр.) 0,002; адекватний (латин.) 0,002; <i>кіборг (англ.) 0,002</i> ; партія (латин.) 0,002; активісти (латин.) Майдану 0,002; <i>чемпіон (англ.) 0,002</i>	4,68 %; англ.: 1,17 %
10	РЕВОЛЮЦІЯ (різних реакцій – 211)	БП: <i>мітинг (англ.) 0,017</i> ; ДП: <i>страйки (англ.) 0,004</i> (страйк 0,002); президент (латин.) 0,002; ідея (грец.) 0,002; реформи (фр.) 0,002; (рос.) идиотизм 0,002; студенти (латин.) 0,002; протест (нім.) 0,002	3,79 %; англ.: 0,94 %
11	НЕЗАЛЕЖНІСТЬ (різних реакцій – 211)	БП: суверенітет (нім., фр.) 0,009; ілюзія (латин.) 0,007; ДП: <i>лідер (англ.) 0,002</i> ; фінансова 0,002; <i>супер (англ.) 0,002</i> ; Євро 0,002; сепори 0,002; революція (фр.) 0,005	3,79 %; англ.: 0,94 %
12	КОРДОН	БП: територія (латин.) 0,013; контрабанда (фр.)	3,77 %;

	(різних реакцій – 212)	0,011; ДП: <i>туризм (англ.) 0,004</i> (туристи 0,002; турист 0,002 (ДП)); норм (латин.) 0,002; суверенітет (нім., фр.) 0,002; регіон (латин.) 0,002	англ.: 0,47 %
13	БЛАГОДІЙНІСТЬ (різних реакцій – 244)	БП: <i>піар(англ.) 0,008</i> ; ДП: <i>тренд (англ.) 0,002</i> , перспектива (фр.) 0,002; <i>фонди (англ.)</i> хворих 0,002 (фонд Рената Ахметова 0,002; фонд Пінчука 0,002; (рос.) фонды помощи 0,002)	2,86 %; англ.: 1,22 %
14	ДИКТАТОР (різних реакцій – 207)	БП: <i>лідер (англ.) 0,009</i> ; президент (латин.) 0,011; ДП: партія (лат., фр.) 0,002; репресії (латин.) 0,002	1,93 %; англ.: 0,48 %
15	ВЛАДА (різних реакцій – 268)	БП: президент (латин.) 0,024; <i>парламент (англ.) 0,006</i> ; ДП: <i>бізнесмен (англ.) 0,002</i> ; (рос.) корупція (латин.) 0,002; люстрація (латин.) 0,002	1,86 %; англ.: 0,74 %

Отже, найпоширенішими англіцизмами в асоціативних полях суспільно-політичної лексики є такі, як *лідер*, *бізнес*, *парламент*, *футбол*, *супер*, *бюджет* та ін., виявлені в АП декількох стимулів: *лідер* – КОНКУРЕНЦІЯ, НЕЗАЛЕЖНІСТЬ, ДИКТАТОР, ПАРТНЕРСТВО, ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ, ВІДДАНІСТЬ, ПРЕЗИДЕНТ, ДЕПУТАТ, КЕРУВАТИ; *бізнес* – ДОГОВІР, БАГАТСТВО, ІНВЕСТИЦІЇ, РОЗВИТОК, ВЕРХОВНА РАДА, КОНКУРЕНЦІЯ тощо. Частка англіцизмів, проаналізованих АП, становить від 0,5 % до 5 % від загального обсягу інших запозичень, що є значно вищим за кількість запозичень із німецької, французької та італійської мов. Цей факт підтверджує трансформаційний вплив англійської мови на свідомість сучасних молодих українців, адже саме асоціативні зв'язки висвітлюють підсвідомі елементи мовної картини світу інформантів. Ми поки що не можемо стверджувати, що присутність англіцизмів в асоціативних полях трансформує лексичне значення мовних одиниць, проте в деяких випадках розуміння значення слова середньостатистичними українцями все-таки спирається на асимільовані, звичні запозичення (у тому числі й англіцизми), і ці запозичення, за результатами ВАЕ, мають сильну ядерну і навколо ядерну позицію в АП: МАЙДАН – *революція (фр.) 0,120* (Я); ВЕРХОВНА РАДА – *депутати (латин.) 0,080* (Я); ОБМІН – *бартер (англ.) 0,071* (Я); ЛІДЕР – *президент (латин.) 0,054* (Я); УРЯД – *парламент (англ.) 0,041* (БП); ДОГОВІР – *контракт (латин.) 0,025* (БП) тощо. Цей факт унаочнює формування нових лексичних значень у семантичній структурі наведених лексичних одиниць-стимулів, що також простежуємо у виразах ЗМІ на кшталт «жертви Майдану», «Верховна Рада розглянула проект закону», «лідер країни відвідав Туреччину», «нові зміни в парламенті», «підписати контракт» тощо.

Аналіз реакцій в асоціативних полях виявив, що в них присутні не тільки англіцизми, а й англомовні вкраплення (в АП 65 стимулів зі 100). Під англомовними вкрапленнями розуміємо, за Л. Н. Єремією, як не перекладені групи слів та виразів однієї мови в іншій, зокрема англійської в українській [цит. за Г. А. Мудренко [14, с. 59]. Частка англомовних вкраплень в АП української суспільно-політичної лексики невелика, варіюється від 0,31 % (стимули УМОВИ ЖИТТЯ, ПРАВО) до 3,26 % (ІНФОРМАЦІЯ) від загального обсягу реакцій в АП. В АП багатьох стимулів не зафіксовано жодного англомовного вкраплення: АРМІЯ, БІДНІСТЬ, БОРОТЬБА, БЮДЖЕТ, ВИБОРИ, ВІДДАНІСТЬ, ВОЛОДІТИ, ГРОМАДА, ГРОМАДЯНИН, ГРОМАДЯНСЬКИЙ ОBOB'ЯЗОК, ДЕПУТАТ, ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА, МАЙДАН, МІЖНАРОДНИЙ, ПРАПОР, РЕФОРМА, УКРАЇНЕЦЬ та ін. (всього у 35 стимулів зі 100), – на відміну від вкраплень російською мовою, які зафіксовано в усіх без винятку 100 АП. Це означає, що англійська мова сьогодні має досить великий вплив на українську свідомість, а російська мова ще не втрачає позицій у мовній свідомості українців.

У англомовному асоціюванні респонденти проявили декілька стратегій. Так, за змістом асоціацій і типом асоціативних зв'язків “стимул – реакція” в АП стимулів вирізняють семантичні,

топонімічні, перекладні, транслітеровані, ремінісцентні, оцінні і фонетичні зв'язки, у яких реакції є англomовними вкраплення. Наприклад:

1) семантичні: БАГАТСТВО – *rich*, БЕЗПЕКА – *save, security*; БЕЗПЕЧНІ ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ – *fast food*, ВИМАГАТИ – *violence*; ВТРУЧАННЯ – *help*; ГОЛОСУВАТИ – *decide*; ДЕМОКРАТІЯ – *freedom*, ДОМОВИТИСЬ – *handshake*; ЄДНІСТЬ – *teamplay*; ЖИТТЯ – *health*; ЗАХИСТ – *condoms*; ІНФОРМАЦІЯ – *freedom, TV, IT*; КОНСТИТУЦІЯ – *книга constant*; КРЕДИТ – *luxury*; ЛІДЕР – *carry*; НАРОД – *people*; НАЦІОНАЛЬНИЙ – *N Geography*; ОБМІН – *revers*; ПАРЛАМЕНТ – *department*; ПЕРЕГОВОРИ – *cheating*; ПРАВО – *law*; РАБСТВО – *niggas till 50-th; Help*; РАСИЗМ – *white power, white pride, 50 cent, nigga, niggaz*; РЕСУРСИ – *raw*; СВОБОДА – *Free!; free*; СПІВПРАЦЮВАТИ – *teamleader; teamwork*; СПРАВЕДЛИВІСТЬ – *fair*; ТЕРОРИЗМ – *bomb has been planted*;

2) топонімічні: ДЕРЖАВА – *Ukraine*; ЕМІГРАЦІЯ – *London*; ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – *France*; ЄДНІСТЬ – *Ukraine*; КРАЇНА – *Ukraine, country Ukraine*; ПАРЛАМЕНТ – *London*; РАБСТВО – *Africa*; РОЗВИТОК – *Europe*; ТЕРОРИЗМ – *Russia*;

3) перекладні: ДЕМОКРАТІЯ – *democracy*; ЄДНІСТЬ – *Unity, United*; ЖИТТЯ – *Life, Vita*; ЗАКОН – *law*; ЗАХИСТ – *protect, protection*; ЗМІНИ – *changes, change*; КЕРУВАТИ – *run*; КОНКУРЕНЦІЯ – *competition*; КОРДОН – *border*; ЛЮДИ – *people*; НЕЗАЛЕЖНІСТЬ – *Independence*; ПАРЛАМЕНТ – *Parliament*; РЕВОЛЮЦІЯ – *revolution*; РОЗВИТОК – *development*, СВОБОДА – *freedom*; СОЦІАЛЬНИЙ – *social*; СПІЛЬНОТА – *community*;

4) транслітеровані: БАГАТСТВО – *gold (gold)*; ЗМІНИ – *кул (cool)*, ІНВЕСТИЦІЇ – *мани (money)*, КОРДОН – *Рауа (Russia)*, МОБІЛЬНІСТЬ – *девайсу (device)*; ОБМІН – *трейд (trade)*, СПІВПРАЦЮВАТИ – *колаборейшн (collaboration)*; СПРАВЕДЛИВІСТЬ – *лоу (low)*;

5) ремінісцентні: БАГАТСТВО – *Roshen, Ferrari*; БЕЗПЕКА – *Fasten your seat belts*; БЕЗПЕЧНІ ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ – *Semki, Organic*; БЛАГОДІЙНІСТЬ – *tabletochki.com*; ВЛАДА – *Range Rover*, ГАРАНТІЯ – *durex*; ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА – *Organic*; ДОБРОСУСІДСТВО – *connecting people*; ІНВЕСТИЦІЇ – *HEIX, Forex, Helix*; ІНФОРМАЦІЯ – *Wiki, Google*; КОРУПЦІЯ – *Panama Papers*; КРЕДИТ – *"VFG"*; МОБІЛЬНІСТЬ – *Iphone, Crommwel*; НАЦІОНАЛЬНІСТЬ – *UA*; НЕДОТОРКАНИЙ – *Lambordhini, Gallardo, Valentino-Balboni*; ОБМІН – *skype, Steam trade, Aukro*; ПАРЛАМЕНТ – *Aqua Blue*; ПАРТІЯ – *rofl'n*; ПЕРЕГОВОРИ – *no skype*; ПРАВА – *BMW*; ПРЕЗИДЕНТ – *Roshen*; ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР – *lady dady gab-gab*; СВОБОДА – *Mr. Fireman*; СПІВПРАЦЮВАТИ – *Apple*; СПІЛЬНОТА – *Varta 1*; СПРАВЕДЛИВІСТЬ – *Awengers*; СТАБІЛЬНІСТЬ – *Uzik*; СУСПІЛЬНИЙ – *WC*; ТЕРОРИЗМ – *CS*;

6) оцінні: ВЕРХОВНА РАДА – *useless piece of sheet*; ВЛАДА – *no comments*; ЕКОНОМІКА – *no comments*; ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – *yes, no*; ІНТЕГРАЦІЯ – *no*; ПАРЛАМЕНТ – *no comments*; РАСИЗМ – *no*; УМОВИ ЖИТТЯ – *so-so*; ХАБАР – *bad; what a...;*

7) фонетичні: ПІКЕТУВАННЯ – *pick your hero*.

Найбільш продуктивними стратегіями англomовного асоціювання українців є стратегії продукування семантичних та ремінісцентних асоціативних зв'язків з англomовними вкрапленнями. Проведений аналіз виявив, що транслітеровані реакції є фактично опосередковано семантичними, а поява саме такої форми вираження реакції може бути зумовленою недостатніми знаннями орфографії англійської мови: респонденти занотовують засвоєні на слух іншомовні лексеми звичними засобами рідної мови.

Значущими, проте менш продуктивними, є стратегії асоціювання перекладними реакціями, оцінна та топонімічна стратегії мають слабку позицію в механізмах іншомовного (англomовного) асоціювання, і, нарешті, найменш продуктивною виявилася стратегія продукування фонетичних асоціацій.

Популярними (повторюваними від стимулу до стимулу) англomовними реакціями стали такі: *Ukraine, London, Russia, freedom, help, teamwork, people, Organic, skype, no, no comments*. Такі асоціати було виявлено в різних респондентів на різні (2–3) стимули.

Аналіз семантики частотних англіцизмів й англомовних укралень у психологічній структурі значення суспільно-політичних лексичних одиниць висвітлює, на нашу думку, підсвідомі установки української молоді на успіх і державотворення (*лідер, бізнес, парламент, бюджет*), здоровий спосіб життя і спорт (*Organic, футбол*), свободу (*freedom*), комунікацію та кооперацію (*Ukraine, London, Russia, help, teamwork, people, skype*), засудження небажаних явищ (*no, no comments*).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Аналіз асоціативних полів суспільно-політичної лексики довів, що психолінгвістична (асоціативна) структура значення цих одиниць насичена іншомовними запозиченнями з грецької, латинської, німецької, французької, італійської та англійської мов. Ці запозичення, серед яких значна частка англіцизмів (0,5 – 5 %) й англомовних вкраплень (0,31 – 3,26 %), зафіксовано на всіх структурних рівнях асоціативного поля: у ядрі, на ближній і дальній периферіях. В англомовному асоціюванні респонденти проявили декілька стратегій: семантичну, топонімічну, перекладну, транслітеровану, ремінісцентну, оцінну, фонетичну. Найбільш продуктивними стратегіями англомовного асоціювання виявлено семантичну та ремінісцентну, а найменш продуктивною – фонетичну стратегію. Трансформація значення суспільно-політичних лексичних одиниць під впливом англіцизмів й англомовних вкраплень відсутня, проте в деяких стимулів (МАЙДАН, ВЕРХОВНА РАДА, ОБМІН та ін.) іншомовні запозичення займають сильну ядерну та навіколоядерну позиції в асоціативній структурі. Отже, поява англіцизмів й англомовних укралень в асоціативних структурах української суспільно-політичної лексики засвідчує про значний вплив англійської мови на мовну картину світу сучасної української молоді.

References

1. Busel, V. T. 2003. *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoyi ukrainskoyi movy*. Kyiv; Irpin: VTF "Perun".
2. Chernikova, L. F., Smilyk, T. I. 2009. "Anglitsyzmy v suchasniy ukrainskiy movi". *Kultura narodov Prychernomor'ya* 152:129–133.
3. Hryhorenko, M. 2014. "Osoblyvosti protsesu zapozychennia v suchasniy ukrainskiy movi". *Visnyk Lvivskogo universytetu: Philologiya* 61:255–261.
4. Kapush, A. V. 2016. "Movna sytuatsiya v Yevropi v umovakh dominuyuchoho vplyvu anhliyskoyi movy (na prykladi nimetskoj movy)". *Naukovi Zapysky NDU*. 1:8–12.
5. Karpilovska, Ye. A. 2017. *Vplyv suspilnykh zmin na rozvytok ukrainskoyi movy*. Kyiv: Vyd. dim Dmytra Burago.
6. Kholiavko, I. V. 2004. "Suspilno-politychna leksyka u presi 90-h rokiv 20 st. (semantyko-funktsionalnyi analiz)". Phd diss., Kirovograd.
7. Kotvytska, V. A. 2012. "Phiksatsiya movnoyi situatsiyi protsesu zapozychuvannia anglo-movnykh sliv nimetskoj movoyu protiagom ostannioho desiatylittia XX – na pochatku XXI st". *Naukovi zapysky Natsionalnogo universytetu "Ostrozka Akademia"*. 24:162–163.
8. Kozub, L. S. 2017 "Osoblyvosti vykorystannia anglitsyzmiv u suchasniy ukrainskiy movi". *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu: Philologiya* 26(2):40–42.
9. Leleka, T. 2009. "Zapozychennia z angliyskoyi u suspilno-politychniy ta ekonomichniy sferah v ukrainskiy i rosiyskiy movah: funktsionalno-stylistychniy aspekt". *Naukovi zapysky Kirovogradskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu after Volodymyr Vynnychenko: Philologiya* 81(1):343–348. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2009_81\(1\)_84](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2009_81(1)_84).
10. Levchenko, K. I. 2011. "Leksyko-semantychni uhrupovannia anhlytsyzmiv u slenhovii systemi ukrainskoi movy". *Philologichni nauky*. Poltava. 1(7):71–80.
11. Maistruk, T. S. 2010. "Bezpidstavnist uzhyvannia anhlytsyzmiv riznykh semantychnykh grup u tekstah publitsystychnoho styliu". *Linhvistyka i poetyka tekstu. Philologichni Studiyi* 5:180–187.
12. Melnychuk, O. S. 1974 *Slovnyk inshomovnykh sliv*. Kyiv.
13. Molotkina, O. Yu. 2016. "Movni ta pozamovni prychny pronyknennia anhlytsyzmiv u suchasniy ukrainsku movu". *Sotsium. Dokument. Komunikatsiya* 2:112–124.
14. Mudrenko, G. A. 2014. "Inshomovni vkraplennia-anglitsyzmy na storinkah dilovykh zhurnaliv (na prykladi finansovoyi leksyky)". *Linhvistyka. Linhvokulturolohiya*. Dnipropetrovsk: Bila, K. O. 7:57–66.
15. Navalna, M. 2015. Dyfuzni protsesy v leksytsi ukrainskoyi movy (na prykladi varvaryzmiv mas-mediynykh tekstiv)". *Linhvostylistychni studiyi*. 3:118–126. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ls_2015_3_14.

16. Novoseletska, S. V. 2011. "Vykorystannia anglo-movnykh leksychnykh odyntys v ukrainskomu suspilstvi". *Naukovi zapysky Natsionalnogo universytetu "Ostrozka Akademia". Philologiya* 19:102–109. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2011_19_17.
17. Radchuk, V. D. 1998. *Inshomovni slova v ukrainskomu movlenni*. Kyiv: Lybid.
18. Sloboda, N. V. 2014. "Grafichno neadaptovani anglitsyzmy u strukturi ukrainskikh syntaksychnykh konstruktii". *Lingvistychni doslidzhennya* 37:87–90.
19. Sternin, I. A., Rudakova, A. V. 2011. *Psycholingvysticheskiye znacheniya slova i yego opisaniye*. Lamber.
20. Stulika, O. B. 2015. "Osoblyvosti funktsionuvannia inshomovnykh zapozychen v suchasnomu movnomu prostori". *Molodyi vchenyi* 2(17):125–127.
21. Stulika, O. B. 2014. "Fenomen "RUNGLISH" v rosiyskiy, ukrainskiy ta anhliyskiy movah". *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu* 8(2): 227–229.
22. Van Tsziyunbo. 2014. "Rol anglitsizmiv u zmini aksiologichnoyi kartyny svitu suchasnykh nosiiv rosiyskoi movy". *Molod i rynek* 4(111):15–155.
23. Vyshnivskiy, R. Yi., Terletska, L. P., 2015. "Anhlomovni zapozychennya u sferi informatsiynykh tekhnologii (na prykladі ukrainskikh elektronnykh zasobiv masovoyi informatsiyi)". *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu* 19(2):162–164.
24. Yermolenko, V. 2007. *Anglo-Franko-Nimetsko-Ukrainskyi slovnyk terminolohii Yevropeiskogo soyuzu*. Kyiv: K.I.S.; Molodiznyi humanitarnyi tsentr.
25. Zalievskaia, A. A., 2007. *Vvedeniye v psikholingvistyku*. Moskva.

Загородняя Ольга. Англоязычная составляющая ассоциативных полей украинской социально-политической лексики в контексте иноязычных заимствований. Статья посвящена анализу англоязычных реакций, реакций-англицизмов и реакций-иноязычных заимствований в ассоциативных полях украинской социально-политической лексики. Материалом для исследования служат результаты массового ассоциативного эксперимента (1000 информантов), проведенного на Украине в 2013–2016 гг. Классифицированы иноязычные заимствования, рассмотрены случаи англицизмов в ассоциативных полях украинской социально-политической лексики. Проанализированы англоязычные вкрапления, определены стратегии англоязычного реагирования респондентов на украинские стимулы как свидетельство иноязычного, в частности англоязычного, влияния на сознание украинцев. Обнаружено, что в ассоциативных полях украинской социально-политической лексики имеют место заимствования из греческого, латинского, немецкого, французского, итальянского, английского языков, среди которых преобладают латинизмы. Объем англицизмов составляет 0,5 – 5 % от всего объема иноязычных заимствований (1,86 – 16,19 %), объем англоязычных вкраплений 0,31 – 3,26 % от объема ассоциативного поля. В англоязычном ассоциировании респонденты реализовали семантическую, топонимическую, реминисцентную, переводную, транслитерированную, оценочную и фонетическую стратегии, из которых доминируют семантическая и реминисцентная. Самыми распространенными англицизмами стали такие, как *бизнес, бюджет, лидер, парламент, футбол* и др. Присутствие англицизмов и англоязычных вкраплений в ассоциативных полях украинских социально-политических лексем свидетельствует о трансформационном влиянии английского языка на языковую картину мира (а следовательно, и сознание) современной украинской молодежи.

Ключевые слова: социально-политическая лексика, ассоциативный эксперимент, ассоциативное поле, иноязычное заимствование, англицизм, англоязычные вкрапления.

Zahorodnia Olha. English Part of the Ukrainian Social and Political Associative Fields in the Context of Foreign Borrowings. The article deals with English and other foreign reactions-borrowings in the associative fields of Ukrainian social and political lexis. The research is based on the results of the mass associative experiment (1000 respondents) held in Ukraine in 2013 – 2016. The foreign borrowings have been classified, the English borrowings in the associative fields of the Ukrainian social and political associative fields have been considered. The English spots have been analyzed and the strategies of English associating were found out. These English borrowings certify a foreign influence on the Ukrainian mind. It was found that associative fields of Ukrainian social and political lexis include borrowings from the Greek, Latin, German, French, Italian, English languages, and Latin borrowings are occurred to be the most popular. The amount of English borrowings is 0,5 – 5 % of the total amount of foreign borrowings (1,86 – 16,19 %), the amount of English spots is 0,31 – 3,26 % of the total amount of the associative field. During the English associating the respondents provided semantic, toponymic, reminiscence, translating, transliterated, estimated and phonetic strategies where semantic and reminiscence ones have been found to be the most dominant. It was found out that the most frequent English borrowings are *business, budget, leader, Parliament, football* and others. English borrowings and spots in the associative fields of Ukrainian social and political lexis justify the transforming influence of English on the young Ukrainians' world view as well as on their mind.

Key words: social and political lexis, associative experiment, associative field, foreign borrowing, English borrowing, English spot.